

DOKUMENTUM

SZAKKÉPZÉS ÉS OKTATÁS

Az Olvasó Dokumentum rovatunkban az Európai Bizottság COM (96) 462 számú Zöld Könyvének legfontosabb részét olvashatja. A „zöld”, azaz döntéselőkészítést szolgáló szakértői háttérjelentés nemcsak tartalmát illetően fontos. Elsősorban a jelentés műfaja az, amivel érdemes megismerkedni. Olyan terület áttekintéséről van ugyanis szó, ahol a közösségi jog már szabályozni hivatott – ám a nemzetálami valóság még nem engedelmeskedik a brüsszeli akaratoknak. A pontos elemzés és az utána megfogalmazott gyakorlatias lépések jól jellemzik az Unió aprólékos és szívs munkamódszerét.

Setényi János

ZÖLD KÖNYV A NEMZETKÖZI MOBILITÁS AKADÁLYAIRÓL

Tartalom

1. A nemzetközi mobilitás jelentőségét Európai Közösségi egyezményben szögezték le, amelynek 126., 127. és 130g(d) pontjai kimondják, hogy a nemzetközi mobilitást ösztönözni kell és annak az oktatás, képzés és kutatás területein a közösségi politika alapvető részévé kell válnia.
2. A mobilitás elősegítésének megkérdőjelezhetetlen akarata és az egységes piaccal kapcsolatban bevezetett számos jogi szabályozó ellenére a képzésben diákként vagy tanárként részt vevő személyek igazi mozgási szabadsága útjában továbbra is léteznek akadályok.
3. A Zöld Könyv figyelembe veszi az Európai Közösség vagy az Európai Gazdasági Terület tagállamainak állampolgárait, valamint a folyamatosan és jogszerűen a Közösség területén tartózkodó, de nem a közösségi államok állampolgárait.

A. A MOBILITÁS AKADÁLYAI

1. A szakképzésben részt vevő diákokra a 93/96/EEC direktíva vonatkozik. A diákoknak meg kell felelniük a direktíva feltételeinek, amelyek a következők: elismert oktatási intézményben, a szakképzésben való részvétel elsődleges céljával beiratkozott diák; rendelkezik betegségbiztosítással; fel tud mutatni hiteles intézményi igazolást vagy egyéb, azzal egyenértékű dokumentumot arra nézve, hogy elégséges anyagi forrásokkal rendelkezik és nem okoz anyagi terhelést a vendéglátó tagállam számára.

Számos intézmény azonban nem „elismert” a direktíva megfogalmazása szerint.

2. Jogi státusz hiányában a más tagországban tartózkodó ipari gyakornokok, azaz olyan fiatalok, akik nem diákok és nem is munkások/hivatalos munkanélküliek, komoly nehézségekkel találják szemben magukat. Amennyiben képzésük hat hónavnál hosszabb ideig tart, tartózkodási engedélyt kell kérelmezniük, amelyhez igazolást kell benyújtaniuk arról, hogy fizetett alkalmazottak vagy oktatási/képzési intézmény beiratkozott hallgatói, továbbá igazolniuk kell megfelelő anyagi források és betegségbiztosítás meglétét, amely gondot okozhat, ha már nem tanulnak és fizetés nélküli gyakornokként dolgoznak.

...

12. Az egyetemek közötti együttműködésre épülő Európai Kredit Átszámítási Rendszeren kívüli és a tagországok kompetenciájába tartozó tudományos elismerés egyáltalán nem átfogó.

A helyzet különösen nehéz a szakképzés területén, ahol, bár a Bizottság több kezdeményezésével ösztönözni igyekezte az átláthatóságot és a szakképesítések nemzetközi elismerését, a más tagországban teljesített képzési vagy munkával eltöltött időszak elismerése továbbra is problematikus.

Az elismerés hiánya azt jelentheti, hogy a külföldön elvégzett képzést meg kell ismételni, és meghiúsíthatja a munkához jutást a vendéglátó országban vagy hazatérés után.

13. A 89/48/EEC direktíva bevezette a tanári diplomák elismerésének általános rendszerét. Néhány tagország azonban még nem, illetve részlegesen alkalmazza a direktívát nemzeti jogalkotásában.

Továbbá néhány ország közvetett diszkriminációt teremt azzal, hogy aránytalan nyelvi követelményeket állít.

14. A nemzeti ösztöndíjak területileg meghatározott rendszere komolyan akadályozza a „spontán” mobilitást, amennyiben a legtöbb tagországban megnehezíti a diákok számára (a Socrates program kivételével) ösztöndíjuk más országba való áthelyezését.

15. Számos szociális-gazdasági akadályt is említhetünk:

- Egy képzésben/továbbképzésben részt venni kívánó munkás számára nem mindig létezik jogi garancia arra, hogy egy másik tagországban állást találjon.
- Az Erasmus programhoz rendelt ösztöndíjak korlátozott száma miatt néhány, a cserére kiválasztott diák nem tudta a mobilitás lehetőségét kihasználni.
- A tanárok gyakran részesülnek elégtelen mennyiségű anyagi támogatásban.
- A helyzet különösen kedvezőtlen a munkanélküliek számára, akik saját országukban elveszthetik a munkanélküliségi járandóságára való jogukat.

16. A tagországok iskoláinak és egyetemeinek eltérő szervezeti felépítése (a tanév szerkezete és a vizsgaidőszakok nem esnek egybe) gondot okoznak a hallgatói mobilitás terén.

A hiányzó tanárokat/szakoktatókat nem helyettesítik, ezért visszatérésük után kell bepótolni a lemaradást.

17. A mobilitás két legjelentősebb akadályja az idegen nyelvi tudás hiánya és bizonyos kulturális szempontok.

18. A tartózkodás előtt, alatt és után felmerülő gyakorlati akadályok is eltántorítják a résztvevőket:

- utazás előtti információhiány;
- a gyakornokokat és kutatókat fogadó vállalatok hiánya;
- megfelelő minőségű és árszínvonalú szálláslehetőség hiánya;
- további biztosítás gyakori megkövetelése (például hazaköltözés);
- a családi kötelezettségekből adódó gyakorlati gondok (gyermekek iskoláztatása, házastárs munkába állása stb.);
- banki és pénzváltási költségek.

A. A TENNIVALÓK

19. A gyakornokok és önkéntesek külön státusza:

- jogi elismerés;
- intézkedések a tartózkodási engedély, társadalombiztosítás és adózás terén;
- a jogokkal és kötelességekkel kapcsolatos információ;

- európai segéd/gyakornok státusz;
- európai mobilitási program segédek számára.

20. Egyenlő bánásmód az ösztöndíjas kutatási gyakornokok számára:

- az ösztöndíjak mentessége;
- az alkalmazott kutatókkal kapcsolatos rendszerek összehangolása.

21. A képzése részeként a mobilitásban részt vevő társadalombiztosítási jogainak védelme:

- a munkanélküli járadékok biztosítása egy másik tagországban képzésben részt vevő munkanélküli részére, a Bizottság javaslatának alkalmazása a járadék első három hónap utáni fenntartásáról;
- szociális ellátás biztosítása a vendéglátó országban a gyakornokokra és diákokra, valamint az alkalmazott, továbbá önalkalmazó személyekre és családtagjaikra vonatkozó programok összehangolása.

22. A európai szakképesítési terület kialakítása:

- az Európai Kredit Átszámítási Rendszer általánossá tétele;
- azonos feltételek kialakítása a szakképzésben;
- az elhelyezkedés kölcsönös elismerésének rendszere;
- a készségek élethossziglani tanulásának, elismerésének és érvényesítésének európai szintű elősegítése;
- a készségek és képesítések nagyobb átláthatósága;
- a képesítések tagországok közötti elismerésének megkönnyítése;
- a vendéglátó tagországokkal szembeni azon igény csatolása a 89/48/EEC direktívához, hogy a diplomaszerezés utáni tapasztalatot figyelembe kell venni;
- a képesítések elismerésével kapcsolatos vitás ügyek békés rendezésének elősegítése egyéni kérésre;
- az „európai kutató” cím használatának biztosítása olyan kutatók részére, akik jelentős mértékben vettek részt közösségi programokban.

23. Az ösztöndíjak és a nemzeti finanszírozás területi korlátainak feloldása (a közösségi programokhoz hasonlóan).

24. Harmadik országból származó, az Európai Unióban lakó állampolgárok képzési helyzetének javítása: közös, jogilag kötelező érvényű szabályok felvételükkel kapcsolatban.

25. A szociális és gazdasági akadályok elhárítása:

- a pénzügyi támogatás különféle formáinak kidolgozása (járadékok, ösztöndíjak, támogatások, hitelek stb.);
- megfelelő nemzeti politika a Socrates/Erasmus-ösztöndíjak odaítélésére;
- oktatási intézmények, befogadó vállalatok stb. közös finanszírozása, valamint közösségi programok keretében támogatott, szakképzésben részt vevő fiatalok;
- a vállalatokat gyakornokok és más szakképzésben részt vevő fiatalok befogadására ösztönző adózási szabályok;
- a mobilitásban részt vevő személyek fogadásának, ellenőrzésének és értékelésének rendszere.

26. A nyelvi és kulturális akadályok elhárítása:

- legalább két közösségi nyelv elsajátítása;
- nyelvi felkészülés valamennyi mobilitási tevékenységre;
- a vendéglátó ország kultúrájára és munkakörülményeire való felkészítés;
- az európai állampolgársággal kapcsolatos felvilágosító tevékenység a kulturális és társadalmi különbségek iránti tisztelet növése céljából;
- további segítség a valamely tagállamban képzésben részt venni szándékozó olyan személy számára, akinek anyanyelve „kevésbé széles körben használatos”.

27. A rendelkezésre álló információ és adminisztratív gyakorlat javítása:

- az információszoigálatató nemzeti rendszerek jobb összehangolása az oktatás, képzés és kutatás területén;
- a nemzetközi mobilitás lehetőségeiről és feltételeiről hozzáférhető információ hatékonyabb terjesztése;
- a mobilitásban részt vevőket érintő információk internetes elérhetőségének biztosítása (európai adatbázisok, például EURES);
- az informatikai társadalom keretei között rendelkezésre álló valamennyi eszköz használatára való ösztönzés;
- az állampolgári jogokról és kötelességekről szóló prospektusok, tájékoztatók széleskörű terjesztése a „Citizens First” (Az állampolgár az első) elnevezésű kezdeményezés keretében;
- a tagországok döntéshozóinak és államigazgatási szakembereinek képzése a közösségi jog és jogalkalmazás területén;
- az oktatási intézmények propagálják hatékonyabban kínálatukat európai szinten;

- valamely másik tagországba költöző diákok számára legyen lehetőség vizsgáik levelező úton való teljesítésére;
- az egyetemi-ipari kapcsolatok ösztönzése.

28. Az egyéni és testületi vélemények (közintézmények, szociális partnerek, különféle egyesületek, oktatási, képzési és kutatási szervezetek stb.) összegyűjtésére szolgáló hathónapos konzultációs időszakot követően a Bizottság ajánlásokat is tartalmazó összefoglaló jelentést készít.

(Várady Eszter fordítása)